

Любов ЗЕЛЕНСЬКА,
Олег АФАНАСЬЄВ,

ПРОМИСЛОВИЙ ТА ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (до 75-річчя утворення)

Дніпропетровщина – це край чудових історичних традицій і здобутків, всесвітньо визнаної козацької слави, край талановитих, добрих і працьовитих людей, яскравих особистостей загальнонаціонального і європейського масштабу, мальовничої природи, щедрої землі та її багатих надр. Це справжня перлина української економіки, науки, освіти, культури, скарбниця нетлінних надбань народної творчості, духовності, мудрості. Не випадково край з найдавніших часів привертав до себе підвищену увагу іноземців: його відвідували мандрівники, письменники, митці, вчені, політичні та громадські діячі, численні делегації з різних куточків світу, про нього писали і говорили як про могутній промисловий, сировинний, інтелектуальний і культурний центр, взірець українського прогресу, в нього інвестували свої капітали зарубіжні фірми, банки, підприємці. Сьогодні регіон разом із країною обрав вектор руху у майбутнє шляхом демократії і прогресу; в області тривають глибинні суспільні перетворення, модернізація усіх сфер життєдіяльності, дедалі впевненіше заявляє край про себе у Європі та світі.

Дніпропетровська область за структурою своєї економіки є індустріально-аграрною, має потужний промисловий потенціал. У регіоні діють більше 700 основних промислових підприємств двадцяти видів економічної діяльності, на яких працює близько 758 тис. осіб. На Дніпропетровщині виробляється близько 17–18% усієї промислової продукції України (додаток А). За цим показником область посідає друге місце по країні.

Оцінити рівень економічного розвитку регіону можна за показником створеної у ньому валової доданої вартості (валового регіонального продукту – ВРП) в порівнянні з іншими регіонами України. Так, Дніпропетровська область має ВРП 30623,2 млн.грн.; більші значення є тільки у Київській області (разом з

м. Києвом – 56651 млн.грн.) і Донецької (32022 млн.грн.). Відмітимо, що цей показник у Тернопільській та Чернівецькій областях майже вдвічі менший (відповідно 14069 і 13327 млн.грн.). У розрахунку показника ВРП промисловості на душу населення максимальні значення в Україні мають Донецька (3979 грн.) та Дніпропетровська області (3666,3 грн.). Для порівняння, в Чернівецькій області цей показник складає лише 464 грн./люд., Закарпатській – 510 грн./люд., Тернопільській – 535 грн./люд.

Найбільший внесок у наповнення бюджетів усіх рівнів роблять такі галузі економіки регіону, як металургія та обробка металу, хімічна промисловість, видобування неенергетичних матеріалів, харчова промисловість і переробка сільськогосподарських продуктів, машинобудування, легка промисловість, підприємства малого і середнього бізнесу, зв'язок, транспорт. На Дніпропетровщину приходяться деякі найважливіші світові досягнення у промисловому комплексі. Тут, на Криворізькому металургійному заводі з 1964 р. діє найбільша в світі доменна піч. Її об'єм – 5000 м³, а загальна маса металоконструкцій становить 62 тис.т.

На Дніпровському і Дніпропетровському металургійних заводах вперше в світовій практиці запроваджено метод використання природного газу в доменних печах.

Структура економіки Дніпропетровщини відповідає сучасним уявленням про поділ окремих її сфер на первинну, вторинну, третинну та четвертинну. Таким чином, є всі ознаки того, що регіон переходить до формування постіндустріального суспільства. Такий розвиток сільського господарства, промисловості, сфери послуг є неминучим.

Уся суспільно-виробнича сфера Дніпропетровщини, разом із всією країною, у 90-х рр. ХХ ст. пережила дуже важку й суттєву кризу, наслідки якої відчуються ще й досі. За всіма ознаками, це була якраз та сама криза, що засвідчила перехід до якісно нового типу господарювання, яким є постіндустріальний етап розвитку. Про це свідчить й кількісне збільшення зайнятості населення у третинній та

четвертинній сферах економіки – до 52% від загальної кількості зайнятих (1659,2 тис. осіб) в усіх сферах економічної діяльності регіону .

Дніпропетровщина широко представлена на світовому ринку товарів і послуг: на неї припадає близько 17% загального експорту України та 8% її імпорту. За підсумками 2005 р. серед регіонів України Дніпропетровська область займала друге місце як за експортом (після Донецької), так і за імпортом (після м. Києва).

Торговельні операції з товарами є домінуючими у зовнішньоекономічній діяльності Дніпропетровської області за своїми абсолютними показниками. Так, питома вага товарів в експорті становить 97,8%, в імпорті – 95,8%, решта – це надання й отримання послуг. Операції із експорту-імпорту товарів здійснюються із майже 150 країнами світу, понад 50% їх – це промислово розвинуті країни світу, що здебільшого розташовані у Північній півкулі.

Експорт. Зовнішня торгівля товарами є однією з тих ознак, що формують „обличчя” Дніпропетровської області на світовій арені. Основою товарної структури експорту області протягом всіх останніх років є продукція гірничо-металургійного комплексу та видобувної промисловості. Основними експортерами цієї продукції є Кривий Ріг і Дніпропетровськ. Також у структурі експорту товарів важливе місце займає продукція машинобудування, хімічної, харчової та переробної промисловості, сільського господарства. Найменш експортованими товарами є взуття, головні убори, парасольки, шкіряна та хутрова сировина, деревина та вироби з неї.

Отже, природно-ресурсний потенціал є визначальним фактором у формуванні зовнішньоторговельної діяльності Дніпропетровської області. Характерною є перевага продукції промисловості над сільськогосподарською. Саме промислова продукція, особливо на базі неблагородних металів, є „торговельним обличчям” області на світовому ринку.

ЕКСПОРТНА ПРОДУКЦІЯ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Географія виробництва експортної продукції Дніпропетровської області

Основними експортерами є підприємства міст Кривого Рогу (39,91%), Дніпропетровська (27,78%), Дніпродзержинська (16,25%), Орджонікідзе (2,38%), тоді як окремі адміністративні райони області взагалі не експортують товари (Межівський, Петропавлівський, Софіївський та ін.).

Другою, після товарів, складовою експорту є послуги. Їхня питома вага в експорті області складає лише 2,2%, але здійснюються ці операції із майже 120 країнами. Основні з них – це надання послуг в обробній промисловості, в операціях з нерухомістю, здаванням під найом та послуги юридичним особам, послуг транспорту та зв'язку – разом всі ці види послуг становлять 83,5% від загального обсягу експорту послугами Дніпропетровської області. Динамічно розвивається сфера послуг готелів і ресторанів, фінансові тощо. Переважна більшість всіх послуг надається підприємствами м. Дніпропетровська (більше 70%), а також Кривого Рогу; інші адміністративно-територіальні одиниці Дніпропетровської області не досягають показника в 1%. У загальному обсязі експорту послуг частка країн СНД становить 62%, на Америку припадає 21%, Європу – 13%, Азію – 3%, Африку – 0,3%.

Імпорт. Структура імпорту товарів до Дніпропетровщини відмінна від структури її експорту. Переважають мінеральні продукти (поставки палива – нафти й нафтопродуктів, природного газу) – більше 30%, а також машини, устаткування та механізми; електротехнічне обладнання, аудіо-, відеоапаратура – 15%, неблагородні метали та вироби з них – 14%, пластмаси та каучук – 12%. Внутрішній ринок обумовлює низьку частку в загальному обсязі імпорту побутово-господарчих товарів. Імпортні операції ведуться із 110 країнами світу. Близько половини імпорту надходить з країн СНД – 53,3%. На імпорт з країн Європи припадає близько 26%. Лідерами в імпорті товарів є міста Дніпропетровськ (53%), Дніпродзержинськ (13%), Нікополь (12%). Разом з тим, окремі адміністративно-територіальні одиниці області практично не беруть участі в імпорті товарів (м. Першотравенськ, Межівський, Петропавлівський, Софіївський райони та інші). Тяжіння імпорту

товарів до промислово розвинутих міст свідчить про переваги в імпорті промислової продукції та сировини.

Імпорт послуг – це той елемент зовнішньоекономічних відносин, що розвивається чи не найактивніше. Їхній обсяг в загальній структурі імпорту регіону складає близько 4%. Надають їх підприємства й установи в середньому із 75 країн світу; найбільші постачальники послуг – Росія, Швейцарія, США, Британські Віргінські Острови, Німеччина, Сент-Кітс і Невіс, Велика Британія, Багамські Острови, Кіпр. Серед них переважають послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю (майже 53%), а також послуги в операціях з нерухомістю, послуги юридичним особам (19%), послуги транспорту та зв'язку (13,0%) тощо. Лідерами в імпорті послуг є великі промислово-господарчі центри області.

Отже, у підсумку можна зробити висновок про спеціалізацію зовнішньої торгівлі товарами Дніпропетровської області: в експорті переважає ресурсоемна, а в імпорті – наукоємна продукція. Одним із чинників такого співвідношення є занепад у 90-х роках ХХ ст. наукоємних видів виробництва, що і призвело до збільшення імпорту до області саме високотехнологічних товарів.

Останніми роками значно активізувалося співробітництво підприємств Дніпропетровщини із країнами Європи, СНД, Азії й Африки. Збільшилися обсяги експортних операцій з Грузією, Туркменістаном, Азербайджаном, В'єтнамом, Єменом, Індією, ОАЕ, Непалом, Іраном, Республікою Корея, Ізраїлем, Сінгапуром, Тайванем, Філіппінами тощо. Ринок країн Азії й Африки, що активно розвивається, є одним з найбільш вигідних для реалізації за кордон продукції Дніпропетровської області.

Література:

1. Зеленська Л.І., Афанасьєв О.Є. Географія рідного краю: Дніпропетровщина: Підручник для 9 кл. загальноосвітньої школи. – Д.: ВАТ «Дніпрокнига», 2006.
2. Неповторна Дніпропетровщина. До 15-ї річниці незалежності України: Нариси. – Д.: АРТ-ПРЕС, 2006.

3. Статистичний щорічник Дніпропетровської області за 2004 рік. – Д.: Дніпропетровське обласне управління статистики, 2005.

4. Україна: 10 років незалежності: Дніпропетровська область / І. Черевко, Б. Журахович. – Д.: НВП «Дія», 2002.

5. Хрестоматія з географії Дніпропетровщини: 5–11 клас. / Упор. проф. Л.І. Зеленська. – Д.: Дніпрокнига, 2006.

НАДРУКОВАНО:

Зеленська Л.І., Афанасьєв О.Є. Промисловий та експортно-імпортний потенціал Дніпропетровської області (до 75-річчя утворення) // Географія та основи економіки в школі. – 2007. – №6(64). – С. 11-13.